

Departement Werk en Sociale Economie
Afdeling ESF en Duurzaam Ondernemen
Koning Albert II-laan 35 bus 20
1030 BRUSSEL
www.esf-vlaanderen.be

Een leerecosysteem voor Limburg – Pilotprogramma

Conceptueel kader

////////////////////////////////////

Ter voorbereiding van en achterliggend aan het pilotprogramma 'Een leerecosysteem voor Limburg' werkte de afdeling ESF en Duurzaam ondernemen een conceptueel kader uit dat het gesprek en denken over leerecosystemen voedt. Naast een verdere beschrijving van het concept leerecosystemen bevat dit ook twee cases en een (fictief) toekomstbeeld dat de afdeling ESF en Duurzaam ondernemen opstelde voor Vlaanderen. Dit conceptueel kader kwam tot stand op basis van de literatuur, theorie en cases die we doornamen en gesprekken die we hadden met experten in dit domein.

1. Wat is een leerecosysteem?

Het begrip 'leerecosystemen' is een breed begrip dat in zijn toepassing veel variatie kent. Een algemene, maar erg abstracte definitie zou de volgende kunnen zijn:

'Learning ecosystems are webs of interconnected relationships organizing lifelong learning. They are diverse, dynamic and evolving, connecting learners and community to foster individual and collective capacity. They have three purposes, dedicated to co-creating thrivable futures for people, places and our planet.'

Uit: Learning Ecosystems An Emerging Praxis For The Future Of Education (2020)

Leerecosystemen bestaan in vele maten en gewichten. De doelstelling(en) die ze dienen, de actoren die betrokken worden, de schaal waarop ze werken, ... is erg contextafhankelijk. Om toch een meer concreet antwoord te geven op de vraag wat een leerecosysteem is, voegen we onderstaand voorbeeld toe uit Nederland. Hier wordt een leerecosysteem beschreven, dat op lokaal niveau werk wil maken van talentontwikkeling bij kinderen rond wetenschap, natuur en techniek.

Leren waar nieuwsgierigheid ontstaat

Een leerecosysteem is een lokaal samenwerkingsverband dat een netwerk vormt tussen scholen, organisaties voor buitenschoolse opvang (BSO), musea en science centers, natuurorganisaties, bibliotheken, culturele instellingen, buitenschoolse clubs, maakplaatsen, buurtcentra et cetera. In het netwerk stemmen organisaties hun aanbod af op de vragen, passies en interesses van kinderen en jongeren, en laten ze hun aanbod beter aansluiten op andermans aanbod.

leerecosystemen doen burgers de competenties op om changemakers te worden die wendbaar en snel kunnen inspelen op (toekomstige) globale maatschappelijke uitdagingen.

Een vierde kenmerk is dat leerecosystemen vaak een **plek gebaseerde werking** hebben. Een centrale plek met vaste en wisselende bewoners, die samen beheerd wordt door actoren in het leerecosysteem en waar een deel van het leren plaatsvindt, vormt het hart van het leerecosysteem. Vanuit deze plek worden linken gelegd naar andere plaatsen in de stad waar geleerd kan worden. Dit faciliteert **nomadisch leren**.

Uit: Learning Ecosystems An Emerging Praxis For The Future Of Education (2020)

Leerecosystemen lijken beloftevolle initiatieven om een nieuw denken over leren en onderwijs ingang te doen vinden. Een nieuw denken dat burgers goesting geeft om te leren en aandacht heeft voor het creëren en ondersteunen van een leercultuur van jongen af aan en doorheen het verdere leven door leren op lokaal niveau te laten plaatsvinden, levensbreed en in de leefwereld en dagelijkse realiteit van burgers. Daarnaast rust dit mensen uit met de skills om wendbaar te zijn in een snel evoluerende wereld en om als changemaker duurzame oplossingen vorm te geven voor de grote globale uitdagingen van deze tijd (klimaatverandering, ongelijkheid, toenemende automatisering, ...).

Toonaangevende internationale organisaties als de OESO en UNESCO zien leerecosystemen als een grote hefboom voor levenslang leren. De OESO stelde een [rapport](#) op over het concept waarin zij leerecosystemen voorop zetten als een opkomende en beloftevolle praktijk voor de toekomst van onderwijs. UNESCO lanceerde het [Global Network of Learning Cities](#), een programma dat kadert binnen het bereiken van de Sustainable Development Goals (SDGs), en meer bepaald SDG 4 ('verzekeren gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorderen levenslang leren voor iedereen') en SDG 11 ('maken steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam'). Steden vanuit de hele wereld vinden elkaar in dit netwerk en worden ondersteund om hun stad te transformeren tot een 'learning city' die levenslang leren voor iedereen mogelijk maakt. Zowel in de doelstelling als in de uitwerking vertonen learning cities grote gelijkenissen met leerecosystemen. Om kwalitatief levenslang leren voor iedereen mogelijk te maken en een cultuur van levenslang leren ingang te doen vinden, mobiliseert een learning city alle aanwezige middelen in elke sector om inclusief leren van basis tot hoger onderwijs vorm te geven. Een learning city faciliteert leren in gezinnen en in de gemeenschap, maar ook in de werkomgeving. Hierbij wordt maximaal gebruik gemaakt van moderne technologie.

2. Leerecosystemen in de praktijk

Zoals hierboven reeds aangegeven bestaan leerecosystemen in vele maten en gewichten en zijn ze erg contextafhankelijk. We werkten twee cases uit die erg verschillen van elkaar, maar wel kenmerken in zich hebben van leerecosystemen (in wording).

2.1. Regina Mundi (RM) in Genk

De stad Genk kent een hoge kansarmoede, een lage scholingsgraad en hoge schooluitval en een laag gezinsinkomen. De beleidsnota 2020-2025 schuift talentontwikkeling voor alle burgers vooruit als hefboom om deze uitdagingen aan te pakken. De plannen die er in Genk zijn omtrent Regina Mundi, vandaag een leegstaande site in het centrum van Genk die gerenoveerd en herbested wordt, passen binnen deze plannen. Hieronder beschrijven we een toekomstbeeld waar de stad Genk en lokale stakeholders samen naar toe willen.

De RM site is een plek in het centrum van Genk waar wordt ingezet op brede talentontwikkeling. Verschillende actoren uit de stad (scholen, kunstacademies, naschoolse opvang, ambachtsslui,
////////////////////////////////////

Campus T2, jeugd- en wijkwerking, Campus O3 (Huis van het Kind), Thor Park, de sportclub, ...) ontsluiten samen een divers, nabij en laagdrempelig aanbod. Zij krijgen een plek op de site als vaste actoren of zijn tijdelijke gasten.

De site biedt burgers (kinderen, ouders, buurtbewoners, gepensioneerden, ...) een rijke context waarin talent zichtbaar wordt in actie en waarin er 'anderen' zijn die het talent kunnen ontdekken in mensen. De site zet burgers aan tot ontmoeten en verbinden. Burgers worden empowered in het leren door te werken op drie niveaus van talentontwikkeling: (1) zien doen, (2) samen doen en (3) zelf doen.

Zien doen gaat over het inspireren van jongeren, ouders, voorbijgangers, aanwezigen, via het tonen van wat er mogelijk is aan talentontwikkeling en de resultaten. Op de RM site zijn toonplaatsen, publieke ruimtes, tentoonstellingen, optredens en evenementen en transparante (glazen) gebouwen te voorzien. De school, Campus T2 en een aantal bedrijven uit het Thor Park organiseren er bijvoorbeeld samen een technologiebeurs. Leerlingen van de academie oefenen hun instrument en organiseren een toonmoment. Een lokale kunstenaar of ambachtsman heeft er zijn werkruimte en bewoners van het RVT met groene vingers onderhouden er hun volkstuintje. Zo ziet men lerenden proberen, meesters aan het werk, resultaten van talentontwikkeling en raakt men geïnteresseerd.

Samen doen gaat over het samen in actie gaan en al doende talenten ontdekken en ontwikkelen. Dit kan in een onderwijskundige context (leermeester en leerling). In het repair café kunnen burgers terecht om kleding en machines te leren herstellen. De school en de T2 campus organiseren een technologiedag waarop kinderen kunnen deelnemen aan allerlei proeven op de site en op de T2 campus. De site biedt ook ruimte om samen iets uit te proberen met vrienden, met je ouders, enz. Op de site zijn flexibele maakplekken, een aanbod om samen met peers, leermeesters, aanbieders en rolvoorbeelden te oefenen, te proberen en te leren. Een buurtbewoner met een passie voor koken gebruikt een van de ruimtes om kookworkshops te organiseren voor kinderen.

Zelf doen gaat over zelf dingen proberen en verder door ontwikkelen. Het gaat in de eerste plaats over het vorm geven aan eigen activiteiten (los van aanbieders en leermeesters) of het verder professionaliseren van je talenten. Op de site zijn oefenruimtes voorzien waar zelfstandig kan geoefend worden voor muziek, beeld, enz. Daarnaast wordt ruimte voorzien voor wijkactiviteiten. Rond Kerst wordt deze ruimte door een diverse groep buurtbewoners die elkaar ontmoeten op de site uitgbaat als pop-up winterbar. Tenslotte kan men ook zelf zijn vakmanschap verder door ontwikkelen bij een vakman in de stad of op één van de andere sites.

Talent ontdekken en ontwikkelen moet zo veel mogelijk aansluiten met de zaken waarmee we dagelijks of veelvuldig in aanraking komen zoals bijvoorbeeld (1) ontspanning, (2) maken en ontwerpen, (3) eten, (4) kweken en natuur, (5) denken en bespreken. Er wordt ook actief ingezet op doen én denken. Dit vertaalt zich in het aanbod.

Uit: Conceptnota - talentontwikkeling op de Regina Mundi site (Tweeperenboom)

2.2. LRNG

Grote steden in Amerika (Chicago, Birmingham, ...) hebben kwetsbare wijken die gekenmerkt worden door een laag opleidingsniveau en hoge werkloosheid. Jongeren binnen deze wijken vinden geen toegang tot hoger onderwijs en missen zo de opstap naar duurzaam werk dat aansluit bij hun interesses, passies en talenten.

LRNG wil jongeren in staat stellen een doel te definiëren en wegen naar succes te vinden, die ze niet vinden binnen het reguliere onderwijs. Ze willen de kijk op leren radicaal veranderen en dit omdraaien naar de manier waarop mensen echt leren. 'Connected learning' - een leren dat

gedreven wordt door de interesses van mensen, sociaal verankerd is en relevant is in de echte wereld.

Centraal staat het [LRNG platform](#), een interactief en digital first technologisch platform waar jongeren ondergedompeld worden in communities of practice en peer groepen, begeleid door learning mentors. Zo vertellen herkenbare [rolmodellen](#) (basketballers, muzikanten, CEO's, ...) hoe ze vanuit hun passie en talenten een carrière uitbouwden en wie ze op hun weg tegenkwamen en mee bepalend zijn voor hun succes. Dit kan een financiële raadgever zijn, een trainer, een creative director, ... Op deze manier openen nieuwe loopbaanperspectieven voor jongeren. Interessante jobs worden verder verdiept via video. Het platform suggereert via playlists vaardigheden om verder te verdiepen gerelateerd aan een bepaalde loopbaan.

Het platform combineert online en persoonlijke ervaringen in gecensureerde en thematische playlists. Deze playlists bevatten video, podcast, games, online tests, (offline) opdrachten... Online en offline content wordt ontwikkeld in samenwerking met lokale en nationale partners uit de bedrijfs wereld en lokale gemeenschap (bv overheid, bibliotheken, jeugdorganisaties, community colleges, ...). Het platform biedt jongeren op deze manier via hun smartphone of computer kansen om te leren, zowel lokaal als nationaal.

Het 'volgen' van deze content rust lerenden uit met vaardigheden en inzichten die ze kunnen inzetten in de contexten van onderwijs en werk. Opgedane competenties worden gecertificeerd met digitale badges die tevens toegang geven tot real world experiences zoals stages, micro-scholarships, loopbaanbegeleiding, ...

In 2018 fuseerde LRNG met Southern New Hampshire University (SNHU), een andere innovatieve spelers in het veld van onderwijs met als missie om hoger onderwijs en het behalen van een diploma toegankelijk te maken voor iedereen. Samen met LRNG die de kennis, ervaringen, middelen en het netwerk heeft om leren toegankelijk en aangepast te maken voor jongeren, bieden zij steden in de VS een model aan om de toegang tot leren te vergroten voor iedereen, van high school students tot werkende volwassenen. Op vandaag wordt dit model lokaal aangeboden in Chicago, Birmingham en New Orleans.

71,525

[Students on the Platform](#)

937

[Playlists](#)

55,212

[Badges Earned](#)

<https://snhu.lrng.org/>

<https://www.home.lrng.org/>

3. Een toekomstbeeld voor Vlaanderen

Om het gesprek over leerecosystemen in Vlaanderen te voeren, helpt het om een concreet beeld voor ogen te hebben. We creëerden onderstaand (fictief) toekomstbeeld dat de ambitie toont van een programma rond leerecosystemen binnen het ESF programma 2021-2027. Dit kwam tot stand op basis van de literatuur, theorie en cases die we doornamen en gesprekken die we hadden met experts in dit domein.

In onze wijken en steden bestaan er leerclubs als antwoord op een dieperliggende nood in de gemeenschap. Bijvoorbeeld een hoge werkloosheid onder jongeren of sociale ongelijkheid. Bedrijven, vzw's, scholen, universiteiten, de stad, musea, burgers... ontwikkelen samen een aanbod dat opportuniteiten bevat voor jong en oud om te leren voor, in en door de gemeenschap. Dit aanbod bevat online en offline, gratis en betalende componenten. De club beschikt over een clublokaal waar een deel

van het aanbod doorgaat en waar een aantal vaste aanbieders gevestigd zijn. Dit wordt aangevuld met tijdelijke gasten.

Centraal in de club staan mentoren met een goede kennis van het aanbod, mogelijks uit hun eigen professioneel leven, die clubleden helpen bij het ontdekken van hun talenten. De clubleden kunnen bij hen terecht om inzicht te krijgen in de eigen talenten, passies en interesses en om een individueel leerpad samen te stellen dat vertrekt vanuit hun passie en verschillende leermogelijkheden combineert die zich lokaal aanbieden. Daarbij is er extra aandacht voor diegenen die het moeilijker vinden om autonoom dergelijke stappen te zetten. Open badges en data driven tools worden ingezet om lerenden inzicht te geven in hun vooruitgang, volgende stappen, ... Het behalen van een badge geeft toegang tot extra mogelijkheden zoals een stage, een workshop, individuele coaching, ... en valideert competenties.

Het online aanbod krijgt vorm via gecureerde en thematische playlists waar video, podcasts, games, online tests ... beschikbaar gesteld worden aan eenieder met interesse. De playlists vormen een open aanbod maar bevatten ook elementen van een mogelijk leerpad.

De clubs hebben een budget (deels vanuit de leden, deels vanuit andere bronnen) waarmee ze toegang kunnen verzekeren voor betalend aanbod, als een lid hiervoor niet zelf de middelen heeft. Leden van de clubs komen samen in peer-to-peer learning groups waar ze uitdagingen neerleggen waar ze zelf mee worstelen. Deze groepen worden gefaciliteerd door hosts die getrained en uitgerust zijn om de clubleden autonoom aan de slag te laten gaan en kennis te zoeken in het eigen netwerk en in het netwerk van de peers. Een matchmakingplatform ondersteunt deze zoektocht. Op dit platform wordt alle kennis en expertise aanwezig blij clubleden beschikbaar gesteld. Profielen evolueren verder naargelang geleerd wordt. Lerenden worden zo leraar voor anderen.

De leerclubs opereren op lokaal niveau en organiseren het leren allereerst binnen de eigen grenzen en mogelijkheden, maar zijn ook verbonden met andere lokale leerclubs (regionaal, nationaal of globaal). Waar mogelijk worden leerpaden ook ingevuld met een aanbod dat de eigen leerclub overstijgt. De leerclubs spreken een gedeelde talententaal die dit faciliteert.

